

Motion till riksdagen 2020/21:3223

av Roger Haddad m.fl. (L)

En gymnasieskola för bildning och flit

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en gymnasieskola med kvalitet i första rummet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärlingsutbildning för hantverksyrken och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna höga krav i gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tvåårig yrkesskola i gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunskap och kvalitet med nationella ämnesprov och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt studie- och yrkesvägledning för att motverka avhopp och för att få fler ungdomar att söka yrkesutbildningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Liberalerna menar att en gymnasieskola av hög kvalitet, oavsett om utbildningen ger eleverna högskolebehörighet eller yrkesutbildning, ger alla elever en chans att utvecklas och öppnar nya vägar i livet. Dagens arbetsmarknad kräver med några få undantag minst en fullständig gymnasieutbildning. Att allt fler skaffar sig en god utbildning är viktig förutsättning för att Sverige ska kunna bibehålla sin konkurrenskraft gentemot omvärlden.

Utformningen och innehållet i den svenska gymnasieskolan ska präglas av att kvalitet framför kvantitet. Det ska gälla både de gymnasieutbildningar som är högskoleförberedande, men minst lika viktigt är att kvaliteten är god i gymnasieskolans yrkesprogram. Liberalerna vänder sig starkt emot de som ser ner på yrkeskunnande och som tror att alla ungdomar gynnas av att behandlas som blivande akademiker. Ungdomar har olika fallenheter och mål i livet, och Liberalerna strävar efter att gymnasieskolan ska kunna

möta dem alla genom att tillhandahålla olika former av utbildningar som alla upprätthåller god kvalitet.

Lärlingsutbildning för hantverksyrken

Liberalerna ser att det i dag finns ett särskilt stort behov av en politik som främjar de yrkesutbildningar som bedrivs i gymnasieskolan. Det är viktigt att det finns mer praktiskt orienterade utbildningsvägar som alternativ för eleverna, exempelvis i form av branshanknutna utbildningar och lärlingsjobb. Hantverksyrken lär man sig bättre på en arbetsplats än i skolan. Ungdomar som vill lära sig ett hantverk ska kunna jobba som lärlingar och gå bredvid någon som redan kan det yrket bra. Därför vill Liberalerna att fler gymnasieutbildningar till hantverksyrken ska ske i form av lärlingar samt att alla lärlingsutbildningar ska avslutas med ett gesällprov.

Arbetsplatser som tar emot en lärling får ersättning för handledning, medan lärlingen får förhöjt studiebidrag och ersättning för resor och måltider. Liberalerna vill öka lärlingsutbildningens attraktionskraft och ser därför lärlingsersättningen som en viktig del i detta. Dessvärre finns det ännu inget avtal mellan arbetsmarknadens parter om hur stor ersättningen till lärlingarna ska vara. För att lärlingssystemet ska bli framgångsrikt är det viktigt att frågan om ersättning löses.

Liberalerna vill att lärlingar ska kunna anställas av sin arbetsgivare under utbildningstiden. En särskild anställningsform, gymnasial lärlingsanställning, som kan användas av arbetsgivare som utbildar en lärling bör inrättas. Vidare bör statsbidragen till lärlingsutbildningarna prioriteras och det är viktigt att dessa utbildningar får höjda ersättningar.

Kraven ska inte sänkas i gymnasieskolan

Nästan var sjunde elev lämnar grundskolan utan att ha uppnått gymnasiebehörighet. Det motsvarar nästan 20 000 elever varje år. Det råder en stor klyfta mellan elevers studieprestationer. Medan drygt nio av tio inrikes födda elever når gymnasiebehörighet efter avslutad grundskola, är motsvarande andel för utrikes födda elever drygt sex av tio. Många av dessa elever börjar ett introduktionsprogram i gymnasieskolan, men dessvärre har uppföljningar visat att inte heller dessa program genererar tillfredsställande resultat.

Röster har höjts för att sänka kraven för antagning till gymnasieskolan. Liberalerna menar att det är fel väg att gå. Genom att sänka kraven till gymnasieskolan riskerar snarare en ond cirkel att befästas, där elever som trots att de misslyckas i skolan slussas vidare till nästa nivå utan att de fångas upp på vägen och får ta del av adekvata insatser för att förhindra skolmisslyckandet.

Liberalerna menar att problemet med det stora antalet elever som inte uppnår de grundläggande kraven som ställs för att bli behörig till ett nationellt gymnasieprogram är tidigare insatser i grundskolan. Det handlar bland annat om utökad undervisningstid, mer specialundervisning och lovskola för skolsvaga elever. Mer om åtgärder för att stärka den svenska grundskolans kompensatoriska uppdrag och för att säkerställa fler och tidigare insatser beskrivs i vår motion om grundskolan.

Inför tvåårig yrkesskola för skoltrötta eller nyanlända elever

Det finns i dag fyra olika introduktionsprogram för elever som saknar gymnasiebehörighet. Ett av dem är språkintröduktion, som på grund av flyktingmottagandet är det snabbast växande gymnasieprogrammet. En utvärdering från Skolverket visade dock att knappt var tredje elev har gått vidare till ett nationellt gymnasieprogram tre år efter att de började på språkintröduktion. Nästan hälften hade slutat gå på gymnasiet helt och hållet. Intröduktionsprogrammen har blivit en återvändsgränd för alltför många elever. Detta innebär ett slöseri för både individen och samhället.

Liberalerna menar att det är hög tid att utforma ett enklare och snabbare alternativ för skoltrötta elever eller för nyanlända ungdomar med brokig skolbakgrund. De behövs på svensk arbetsmarknad, men de behöver också få en reell möjlighet att ta sig in dit. Med anledning av det vill Liberalerna införa en tvåårig yrkesskola på gymnasial nivå, som ska finnas vid sidan av dagens treåriga nationella gymnasieprogram. Fokus ska ligga på yrkesämnen, men nyanlända elever ska samtidigt även få läsa svenska.

Målsättningen är att eleven på sikt, efter utbildning och eventuell lärlingsanställning, ska vara tillräckligt rustad för en god etablering på arbetsmarknaden. På detta sätt blir den nya tvååriga yrkesskolan både en första väg in i ett yrke och en brygga till vidare fördjupning och studier inom exempelvis yrkeshögskolan. Till skillnad från kurser inom Arbetsförmedlingen blir den nya tvååriga yrkesskolan på detta sätt en tydlig del av det ordinarie utbildningssystemet.

Utbildningen vänder sig framför allt till ungdomar mellan 16 och 21 år som inte har behörighet till nationellt program samt till nyanlända. Detta skiljer sig jämfört med komvux och andra vuxenutbildningar som riktar sig till människor över 20 års ålder. För att hög kvalitet ska kunna upprätthållas på den tvååriga yrkesskolan bör elevens förmåga att fullfölja utbildningen prövas. Utbildningen ska utformas i nära samverkan med näringslivet och innehålla omfattande arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen ska ha hög kvalitet och hög relevans för arbetsmarknaden och blir därmed en väg för dem som snabbare vill ut i arbetslivet.

Kunskap med kvalitet och nationella ämnesprov

Gymnasieskolans högskoleförberedande program ska präglas av hög kvalitet och fokus på elevernas kunskap och bildning. I syfte att stärka fokus på ämnesdjup har Liberalerna i flera år varit pådrivande för att införa ämnesbetyg i gymnasieskolan. Som framgår av Januariavtalet ska kursbetygen ersättas med ämnesbetyg och betygssystemet reformeras för att bättre spegla elevernas kunskaper och färdigheter när de har läst färdigt ämnet. Liberalerna ställer sig positivt till det förslag om ämnesbetyg som regeringens utredare presenterade i år.

Liberalerna menar även att det var ett historiskt misstag att slopa studentexamen i den svenska gymnasieskolan. Den sista studentexamen skrevs i Sverige år 1968, medan man exempelvis i Finland framgångsrikt har fortsatt med studentexamen. Liberalerna vill införa en ny, modern form av studentexamen. Vi kallar det för ett nationellt examensprov och det ska kunna ersätta flera av dagens nationella prov. Examensprovet bör finnas på både högskole- och yrkesförberedande gymnasieprogram, men utformningen kan skilja sig åt. För att få examen och således kunna ta sin studentexamen ska godkänt på gymnasieprovet krävas. Resultatet från examensprovet ska beaktas vid ansökan till högre utbildning och proven ska rättas centralt för att motverka inflation.

Motverka avhopp genom bättre studie- och yrkesvägledning

Att välja gymnasieskola och gymnasieutbildning är ett viktigt och stort beslut som årligen fattas av drygt 100 000 elever. Dessvärre så behandlas valet inte alltid fullt så seriöst och välavvägt som vore gynnsamt för alla involverade, det vill säga både eleverna och skolorna. Varje år är det således över 10 000 unga som avbryter sin gymnasieutbildning. Felval som resulterar i byte av gymnasieprogram kommer ofta till priset av ett eller två års ytterligare studier. Samhällskostnaden för felval till gymnasieskolan har av Skolverket beräknats uppgå till drygt två miljarder kronor årligen.

En förklaring till att många elever väljer fel gymnasieutbildning är att de inte får tillräckligt stöd i valet och att de saknar adekvat kunskap. Enligt en undersökning som Skolverket lät göra har två av tre högstadiel elever inte ens en klar bild av vilka gymnasieprogram som finns att tillgå. För att minska osäkerheten vid studievalet och öka chanserna att man väljer rätt utbildning tidigt ser Liberalerna ett behov av att stärka studierådgivningen i grundskolans högstadium.

I syfte att både motverka avhopp och samtidigt få fler ungdomar att se potentialen som en yrkesutbildning i gymnasieskolan medför, vill Liberalerna att den studie- och yrkesvägledning som eleverna i grundskolan får i samband med att de ska göra ett gymnasieval alltid ska innehålla information och statistik om både arbetsmarknadsutsikterna och livslön för samtliga gymnasieprogram som finns tillgängliga. Liberalerna vill att Skolverket ska bistå studie- och yrkesvägledarna genom att kontinuerligt sammanställa denna statistik och tillhandahålla den i digitala versioner riktade till både elever och studie- och yrkesvägledare.

Roger Haddad (L)

Maria Nilsson (L)

Lina Nordquist (L)

Christer Nylander (L)

Allan Widman (L)

Johan Pehrson (L)

Gulan Avci (L)

Mats Persson (L)